

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton, másfél lapon. ~ Előfizetési ár: egész évre 14 korona, fél-évre 7 korona. ~ Egyes szám ára 30 fillér. ~

Szerkesztőség és kiadóhivatal Debreczen, Kollégium; ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Polgári leányiskolák.

Közhelyeket nincs mért ismételtetni, nincs ok tehát arra, hogy a nőnevelésnek különösen épen egyházi szempontból nagy jelentőségét bizonyítgassuk. Mert hiába mondja az írás, — persze, csak az illendőségi szabályokat tartva szem előtt, — hogy az asszony hallgasson az eklézsiában: mégis valóságga súlyosabb az egyházi életben az asszony szava, mint a férfié. Azó az egyházé a jövő, amelyik az asszonyt megtudja magának nverni, most — mint Madách mondja, — a gyöngéd nő tisztább lelkülete az érdekek moeskától távolabb megérti az isteni szót olyankor is, midőn a férfi az élet küzdelmei közt eldúrvultan elfordúl Istentől s mert akár mint alakuljon is a jövő társadalom berendezése, a gyermek nevelésében a nőnek a férfinnál nagyobb szerepét a természet rendje s a szaporodás törvénye is biztosítja.

Épen azért a nőnevelés ügyét az egyháznak célszerű volna a kezében megtartani, még akkor is, ha a közoktatás egyéb vonatkozásaiban megszűnnék egyházi feladat lenni.

Nálunk Magyarországon a két evangéliomi vallásfelekezetnek a helyzete nem kis részben az által vált kedvezőtlenebbé, hogy az állami törvényhozás a nőket másik vallásfelekezetnek ajándékozta. Tudjuk, hogy az 1791-iki törvény a vegyes házasságból származott gyermekek közül a leányokat mindenesetben római katolikusokká tette és csak a fiúknak engedte meg, hogy apjuk után evangéliomi vallást kövessenek. Már ennek folytán természetesen nem lehetett egyenlő az evangélikusok és római katolikusok egymáshoz való arányszáma a két nem között. S ha az 1868-iki törvény paritást hozott is létre és kötelezővé tette a gyermekekre a nemükbeli szülő vallását, — akkorra már, — a nemek közötti egyensúly meg levén zavarva: az egyenlőség többé helyre nem állhatott, mert

természetesen, ha több a római katolikus anya, többnek kell lenni a római katolikus leányoknak is. A legutóbbi törvény — az 1894. évi — alapján megint csak a római katolikus vallás híveinek szaporodása történik, ugyancsak a nők révén, mert a római katolikus nő sokkal inkább ragaszkodik a gyermekeknek az ő vallásában neveltetéséhez, mint a más vallású.

Sőt tegyük fel, hogy a megegyezés az evangéliomi vallásfelekezethez tartozó fél javára jön létre, vagy hogy egyáltalán nincs megegyezés: akkor is magától értődo, hogy a bár más vallásban nevelendő gyermek gondolkodásmódjára, vallási nézeteire rendszerint sokkal nagyobb befolyást gyakorolhat a folyton vele foglalkozó anya, mint a kenyér után járó apa.

Hát ha már az országos törvényeinktől alkotott helyzet ennyire nem kedvező a mi vallásfelekezetünkre, annál inkább kellene arra törekednünk, hogy legalább azokat a leányokat, akiket a családi körben nem érhet más egyház befolyása, a magunk számára biztosítsuk. Ehhez első sorban az szükséges, hogy a református szükléktől származó leánygyermeknek református iskolákban neveléséről gondoskodjunk.

Minket azonban ezen a téren is utólért a magyar oktatásügy általános nyavalyája: kevés és drága iskolában nevelünk egyetemi pályákra részben oda nem való elemeket, — ahelyett, hogy sok és olcsó iskolában gondoskodnánk a reális életben helyüket jól megálló intelligens kenyérkeresőkről. Én azt hiszem, hogy ha például a tiszántúli egyházkerületben levő tíz gimnázium helyett csak öt gimnázium volna és azonkívül tíz polgári iskola: több eredményt érnenk el fiaink nevelésében is és akkor megszűnnék a panaszkodás a kellőképen nem értékelhető klasszikus műveltség állítólagos hiábalóságá miatt, mert a gimnáziumokba csak azok járnának, akiket nem pusztán az önkén-

teszi karpaszomány viselhetésének vágya vagy a telekkönyvvezetői állásra törekvés viszen oda.

A leányoknál még fokozottabb mértékben van szükség közbeeső iskolákra. Vallom, hogy a felsőbb leányiskolákra szükség van és nagy hiba volna, ha leányoknak nem adatnék alkalom magasabb iskolai műveltség elsajátítására. De másrészt bizonyos, hogy semmikép sem volna jó, ha mindazok, akik a felsőbb leányiskolák eme magas műveltséget adó oktatását befogadni nem kívánják, vagy tán nem képesek, arra kényszerítenének, hogy elégedjenek meg az elemi iskolában nyert tudománnyal. Ha pedig ezt az ijjesztő kényszerűséget fel nem állítjuk, akkor az eredmény szükségképen vagy az, hogy a felsőbb leányiskolákban a növendékeknek jó-része nem alkalmas annak az iskolának végzésére, vagy az, hogy ott keresik a megfelelő iskola-típust, ahol megtalálják.

Debreczenben — úgy mondják — 300-nál több leánygyermek tanul az apácák polgári iskolájában, — mivel a nagy, hatalmas református egyháznak, a kálvinista Rómának, a civisek városának nincs polgári leányiskolája.

De nemcsak itt, máshol is lehet ugyanezt tapasztalni. Az apácák igen helyesen látták meg, hogy milyen iskolára van a leánynevelés terén első sorban szükség s nagy számmal állították fel a polgári leányiskolákat. Ezért tudnak

csaknem mindenütt jelentékenyen nagyobb befolyást gyakorolni a nőkre, mint a mi iskoláink s ezért, hogy még református körökben is az apácákat, mint a leánynevelés mintaképeit emlegetik.

Most egyszerre két tekintélyes egyházunkban indult meg mozgalom polgári leányiskola létesítése iránt: Debreczenben és Berettyóújfaluban. A két intézet nem lesz egymásnak versenytársa, — mind a kettőre szükség van.

Örömmel üdvözöljük mind a kettőt.

Iskola

Az igazgató-tanítóság.

(Folytatás és vége.)

Lássuk ezek után, hogy hát az oktatás és nevelésügy érdekében miért szükséges az igazgató-tanítói intézmény?

Minden pályájáért lelkesedő, a magyar nemzeti népnevelés szolgálatában álló, önálló munkakörrel bíró, valódi néptanítónak kell lenni egy szép és felséges eszményének, melynek megvalósítása életfeladata. Ez eszményt, mint életcél kell szolgálnunk úgy az iskolában, mint azon kívül. Ennek megvalósítására egyik eszköz az iskola, mert az alapozó munkának itt kell kezdődni.

Tárca

Szállongó levelek.

Kedves B...! Említettem volt egyszer beszélgetésünk közben, hogy nekem, mint a csendes visszavonultságot kedvelő embernek, valósággal igen nehéz perceim azok, amikor hivatásszerűleg beszélek a nyilvánosság előtt és ezer, meg ezer figyelő szem tekint reám fürkészőleg. Amire Ön azt felelte, hogy voltaképen nincs okom panaszra, mert szavai szerint én magam is olyan vagyok, mint valami eleyen mikroszkóp, aki mindig és mindent szinte nagyító üveg alatt nézek és vizsgálok. Ez igazán kedves dicséret és eszembe juttatja egy szinte papi renddé vált japán festő gárdának alapítójáról szóló mondát, aki a felső szemhéját levágta, hogy szemét soha le ne hunyhassa, hogy így mindig láthasson és megfigyelhessen, mert ez a titka a tehetségnek.

Ön most Balatonfüreden örül a nyárnak és ifjúságának. Eötvös Károly mondja, hogy a Balaton ábránd és költészet, történelem és hagyomány, édesbús mesék gyűjteménye, különös magyar emberek ősi fészke, büszkeség a múltból s ragyogó reménység

a jövőre. Ugyancsak ő írja, hogy úgy 1830 táján a füredi nemzeti színház felépítése után, a fürediek felépítették gyönyörű, nagy kálvinista templomukat és itt is ingyen kellett minden igás- és kézimunkával előállaniok. Mert a kálvinistának már az a furcsa természet, hogy őt Magyarországon a jó Istenen kívül semmi munkájában sem segíti senki, hanem ehelyett húzza, ráncigálja, nyomja, fosztogatja mindenki, mert a kálvinista él-hal a magyarságért és a szabadságért.

Ilyenféle gondolatok támadtak bennem, hallván, hogy Ön Balatonfüreden nyaral. Talán nem lesz érdektelen tehát, ha Önnek, mint a mi gyülekezetünk ifjú tagjának, megírom, hogy miként látom én most egyházunkat és ezen keresztül nemzetünket. A lelkipásztort ezer szem nézi és kíséri ilyen vagy olyan megjegyzéssel; visszanéz a lelkipásztor is és ezer megjegyzéssel, mint virággal behint a gondjaira bízott híveknek, mint atyafiainak ösvényét.

*

A mi egyházunk és nemzetünk az elmúlt két esztendő erőfeszítéseiben kétségbevonhatatlan bizonyosságát adta erkölcsi komolyságának és szellemi erejének. Mert diadalainkban a magyar szellem volt a le-

Nézzük mi az az eszmény, melynek megtestesítéséért kell dolgozni, lelkesülni, tünni, szenvedni a tanítóságnak?

Íme a képzelet világában élő felséges kép! Az arany kalászosokkal ékesített, délibábos rónán, vagy a bérekoszorúta völgy virágos mezőin ott állanak a megszámlálhatlan sokaságú kisebb-nagyobb falvak és városok. Hófehérre meszelt házaik barátságosan integetnek mindenkire. Az érkező látja a nyilegyenes, tágas utcákat, a szabályosan épült házsorokkal. Látja, hogy az utcák két oldala gyümölcsfákkal van szegélyezve. A zöldredőnyös ablakok virágos kertből nézegetnek ki. Minden udvar s épületei tiszták. A házak előtt öreg eperfa s annak lombátora alatt piros, pozsgás gyermekek játszanak. A templom s környezete mint paradicsomkert emelkedik, illetve terül el a község szívében. S ha szétnézünk az enyészeti birodalmában s látjuk a szomorú nyír- és fűzfák erdejében a sorban fekvő virágos sírhantokat, megtudjuk azokról, hogy a szeretet e községben a síron túl is élő és munkás.

S ha vasárnap megkonduinak az imára hívogató harangok, öreg és ifjú, szegény és gazdag séregeztől tódul oda, „hol az ének szárnyain szállt lelkünk fel a mennyországba“, „ahol együtt imádkozik szüle, testvér, gyermek, rokon“, „Hallgattuk a pap beszédét s hit ragyogott az arcokon“.

Vasárnap délután nem veri fel a községet a

győzhetetlen hatalom. Nem tagadom természetesen, hogy a derék és becsületes magyar ellenállhatatlan erővé csak akkor lesz, ha nemzeti sajátosságaihoz szervesen odakapcsolja még a németek ama tulajdonságát, amely a gyakorlati élet minden munkakörét a fáradást nem ismerő tanulás útján szerzett tudományra alapítja és emellett egységesen szervezve korlátokat nem ismerő szakadatlan erő kifejtésre képes. — Küzdelmeinkben a németekkel együttes osztályosok vagyunk és így magától kínálkozik az összehasonlítás, amelynek folytán világosabb tudatára ébredünk egyfelől nemzeti tulajdonságainknak és másfelől szétválásra hajló természetünknek orvosságát kell látnunk a német rendszerességben és szervezettségben. A történelem tanúsága szerint két nemzetnek ilyen találkozására, nemzeti szellemük fejlődésére döntő hatású és szerencsés kimenetelű változásokat szokott előidézni. E változások eredményes elősegítése az alkalmas egyházi és világi vezetők kötelessége. És ezt meg kell tenniük, mert az a feladatuk, hogy lelkesedő és tudó embereket szervezzenek és vezessenek a jövőért való munkában; a tehetségtelenek és irigyek, a szellemi törpék és erkölcsi véznák, a tőlük kódók és szüklátókörűek ne jöjjenek velünk a hareba!

korcsmák éktelen zaja, hanem az öregek a méhesekben beszélgetnek, vagy bibliát olvasgatnak, az ifjak pedig künn az Isten szabad ege alatt, a zöld mezőkön összhangban énekelnek, dalolgatnak. Mikor pedig megcsendül az esti harang, ki-ki siet haza, hogy háza körül esti munkáját végezze.

A tiszta, egészséges községben tiszták, egészségesek a lelkek is. Rend és fegyelem mindenben. Szíves, nyájas köszönés fogadja az utast mindenfelől. Jólét sugárzik mindenütt. A jól gondozott szegényház, szép iskolaépületek, befásított virágos kertek, közterek, tartós járdák, bővizű artézikutak, berendezett világítási készülék, a község jólétének, fejlett értelmességének és izlésének s határtalan áldozatkészségének kézzelfogható s szemellátható bizonyítékai. Itt van Isten-, haza- s emberszeretet.

Az ily községek létesítése az iskolák s a tanítóság feladata. Ezekben a községekben, hol anyagi jólét, erkölcsi tisztaság s szellemi felvilágosodottság sugárzik felénk, jö létre az igazi függetlenség, a jövő Magyarország szabadsága s a boldog, nagy magyar nemzet ereje. Ez az a felséges eszmény, amelyért a magyar református néptanítónak veritékezni s dolgozni kell.

Hát veritékezünk és dolgozunk, mert a magyar népnevelés munkásainak s ezek között a református néptanítóknak kell kiváltképpen hosszas és türelmes munkával helyrehozni a múlt idők botlásait s bizto-

Ön talán azt mondja, hogy megint ábrándozok. Pedig nem. Én tökéletesebbnek szeretném látni egyházamat és nemzetemet! Mert milyen most ezek helyzete? Az emberek nem tudják, hogy mihez fognak vagy mit akarnak; tele vannak bizonytalansággal, kritikátlanok, széthúzóak. Hiányos az erkölcsi erejük s főképen nincs olyan egészséges szellemi atmoszféra, amely a sokféle egyéniséget közös munkára képessé tegye. Ezért látunk minden téren pártokra szakadást, az erők szétforgácsolódását és egymással szembehelyezkedését.

Így van ez a világi és az egyházi élet mezején egyaránt. Tűnőfélben van a lelki egységet biztosító, Istent és embert szerető idealizmus és félelmetes lendülettel tör ki az emberekből az egymást megérteni nem tudás. Nyilván önönmagukat se értik ezek az emberek. Még a jóakaratók munkája is csekély sikerű, mert nem együtt, hanem csak egymás mellett dolgoznak. Annál bátrabb és hangosabb aztán a léha és frivol destruktív irányzatok támadása.

Hasonló ingadozás, sokféle kapkodás tapasztalható a szellemi élet bármely terén is. Vegyük pl. a tanügyet. Egyik reform a másikat követi, de nincs bennük olyan hatalmas vezető és mindent átható

sítani a dicsőséges jövőt. Amelyik néptanító ezért a munkáért nem lelkesül s annak megvalósítására nem törekszik, ez iránt nincs érzéke, az sem nem néptanító, sem nem intelligens magyar ember, csak béres szolga, akiről méltán el lehet mondani, hogy múltadban nincs öröm, jövődben nincs remény. Nem hiszem, hogy közöttünk volna ilyen; de, ha talán mégis akadna ilyen, azt magának a tanítóságnak, különösen pedig az igazgató-tanítónak kell minden tudásával, haza-, egyház- s emberszeretetével, példaadó lelkesedésével s fáradságot nem ismerő munkásságával emberi hivatása tudatára s a tanítói pálya magas, felséges rendeltetésére és megismerésére ébreszteni.

Az eddigiek alapján a testületi szellem gyúpontja az igazgató lelke, mely e szellemet nemcsak magába veszi, de a kultura mezején mindenütt szétárasztja. A testületi munkásság tengelye és iránytűje szintén az igazgató egyénisége; tengelye, mely a testület munkásságát folyton mozgásban tartja s iránytűje, mely a kifejtett munkásságot magas, felséges rendeltetésére felé vezeti.

Ezek után arra a kérdésre, hogy milyennek kell lenni annak az igazgató-tanítónak, aki a hozzá fűződő reményeket minden irányban megvalósíthatja, igen röviden így adhatom meg a feleletet: Legyen mindenek felett ember, ki tud szeretni és megbocsátani. Legyen férfi, ki tud lelkesedni, küzdeni és tűrni, ki a maga jog- és hatáskörét nemcsak ismeri, hanem

azt mindenkivel tiszteletben is tudja tartatni. Legyen céltudatos, kiváló szakember, ki a hivatásával járó kötelességeket minden ízében ismeri.

Látható az elmondottakból, hogy az igazgató-tanítói intézmény fejlődésének nálunk még sok, de nem elháríthatatlan akadályai vannak. Legyünk bizalommal s jó akarattal és ez intézmény szépen gyümölcsöző, terebélyes fája leendő egyházi életünknek.

A református tanítóság e bizalomra és jóakaratra rászolgált a múltban s ki fogja azt érdemelni a jövőben. Hiszen e tanítóság kiváló egyéniségei a hazai osztánitóság kebelében évtizedeken át a legkiválóbb, sokszor az irányító szerepet vitték a magyar nemzeti kultura felséges munkájában. Azt a hatalmas szellemi tőkét, munkakedvet, lelkesedést, mely a hazai református tanítóságot jellemzi — a szórványos fogyatkozásokért s egyesek, talán a nehéz körülmények szülte gyengeségeiért, — nem elidegeníteni, hanem minden anyagi és erköcsi köteléssel egyetemes magyar református egyházunk nagy érdekei szempontjából mind szorosabban kell ide fűzni.

Az igazgató-tanítóság egyfelől méltánylása a református tanítóság szakképzettségének, másfelől beállítása e szakképzettségnek ama keretekbe, amelyekből egyházi életünk munkatérén érezhetően hiányzott; továbbá kapocs, mellyel munkás testületeink erősebben szoríthatnak egyetemes egyházunkhoz. És vajjon nincs-e erre ma fokozottabb mérvben szükség?

Idélek, amely magasabb fokra emelné az embert. Pedig mi mindent tehetünk az iskola. Sokszor mondtam, hogy Julianus Apostata azért lett hitehagyott, mert a keresztyén tanítói a christianismus nagy gondolataiban tájékozatlan katecheták voltak, a görög tanítói pedig a maguk mivoltában egész és teljes bölcsék, akiknek kedvéért Julianus bizony elment Pergamonba is, Efézusba is, Smyrnába is. Az ezer cél felé futó szépirodalmat és művészetet talán jobban ismeri Ön, mint én. Így jól látja, hogy semmiféle művészi irány se képes korunk gyermekeinek az isteni szépséget megfelelő formában föltárni, hogy ezzel az embert igazabbá, nemesebbé és a jóra fogékonyabbá tegye és a kor nagy föladatainak végzésére erőt és ösztönt nyújtson. Pedig erre ma volna különösen szükség, amikor az emberiség belefáradva a végtelen küzdelembe, nem látja tisztán, hogy mi az értelme az életének, amely élet folyton nehezebbé lesz. A szépirodalom is csak örökös próbálkozás. Új kísérleti ága a lapjainkban emlegetett „keresztyén szépirodalom“. Életre való gondolat ez. Persze az olyan népies szellemű iromány, amelyben a szereplők: a tisztelendő és tanító úr, meg a Zsuzsi néni és amelyben előfordul egy-két zoltárcitátum, még nem szépirodalom és

nem keresztyén. A mai szépirodalom nagy problémákkal bajlódik. Bajzolja az egymás ellen agyarkodó tarsadalmi osztályok, különféle egyéniségek: képét, különös előszeretettel a férfi és nő viszonyát, de a vívódó emberi lélek mélységeit feltárni nem tudja. S hozzá még hiányzik az a becsületes, komoly szellemi atmoszféra, amely az írónak és közönségének lelki rezonanciáját lehetségessé tenné. Mert a keresztyén szépirodalomnak is első feltétele a keresztyén olvasóközönség. Látja, kérem, az ilyen közönség nevelésére hívjuk mi segítségül az Önhöz hasonló komoly és derék atyánkfiait.

Valami bizonytalanság és céltalanság teszi hát fojtóvá a levegőt, amihez hozzájárul a morális erő hiánya. Pedig azt várnók, hogy a megnehezedett élet erkölcsi érzésünket fölébressze. Láttuk ugyan itt-ott a megtestesült kötelességtudást, de ez elszigetelt jelenség volt és hatása nem tudott egyetemessé lenni. És voltaképp úgy látszik, hogy a mi egész közéletünk a középszerűség nivója alatt áll. Eredményezte pedig ezt túlfinomult kulturánk, napjaink élvezetekben telhetetlen, raffinált epikureizmusa, amely előkelőséggel és gondolkozásmódjának léhaságával minden lelki erőnek sírbadöntője. És ez ellen kímé-

Azok a nagy megpróbáltatások, melyek ma és a közel jövőben hazánkra, nemzetünkre s különösen református egyházunkra is várnak, parancsolják, hogy minden erők, melyek egyházunk fenntartására, erősítésére hivatvák, minden rendelkezésre álló anyagi és erkölcsi eszközökkel mind közelebb hozandók egymáshoz, mind szorosabban füzendők össze.

Ezt parancsolja egyfelől egyetemes magyar református egyházunk, másfelől tiszta faj-magyar református népünk szellemerkölcsi és anyagi érdeke.

A most folyó világháborúban is, íme, azok aratják a dicsőséget, akiknél a tudás, a fegyelem, a rend, a hazaszeretet és a hit ereje, mint a családi, iskolai, vallási és hazafias nevelés felséges eredményei, mennyi gyémántként ragyognak.

Ez a megdönthetetlen s mindenki által, aki bármilyen alapon hivatva van iskoláink ügyeivel foglalkozni, nagyon megszívlelendő tény.

Uray Gyula.

Egyház

Javaslat

a tiszántúli missziók megerősítése és fejlesztése tárgyában.

A mi tiszántúli egyházkerületünk a maga nagyságát, erejének öntudatát kétségkívül nem csupán területének nagy kiterjedtségében, vagy a hívók

ellenül küzdeni nincs energiánk. Fölöttéte szörnyű fejt a semmiféle korlátot nem ismerő önzés és kapzsiság. Mindezen bajok ellen eredményesen sikra szállni csak azok a szellemi munkások — lelkipásztorok, tanítók és egyháztalálók — képesek, akik maguk előtt mindenekfölött álló nagy ideált látnak és annak az elérése életük főcélja, amelyért minden egyéni vagy helyiérdekű célt szívesen a háttérbe állítanak.

De éppen ennek a mindennek fölött álló ideálnak a hiánya teszi ingadozóvá az életünket. A háború előtti években kezdett már láthatóvá lenni az embervilágban is a természeti világ szép rendje. Azonban a háború lényegesen rosszabbra változott világba lökött bennünket. Az egyeseket és nemzeteket bénító bizonytalanság voltaképp az egész modern emberiség világtörténelmileg kialakult helyzetének a képét adja. Honnan vegyük hát az egész életünk minden munkáját igénybevevő és megérdemlő ideált, amelyért élni: emberhez méltóvá, biztos ösvényen járóvá lehet az életünk? A modern ideálok nem elégítenek ki, a régiektől megválni nem tudunk, hisz azokat még nem is értjük és éljük teljesen mélységükben és valóságukban.

nagy létszámában ismeri, hanem inkább a benne élő alkotó szellemi erőknek abban a mértékében, amelylyel a területén lakó, több mint egy millió magyar református keresztyénnek isteni rendelés szerinti lelki fejlődését, erkölcsi nemesítését, az élet feladataira való nevelését sok irányú, sokfajta munka végzése által biztosítani képes. Ennek a nagy kerületnek szervezeti egysége, valóság szerint lehetőséget nyújt sok erőnek egyesítése folytán arra, hogy többféle magasztos célú intézményt állítson munkába az emberekért azoknak javára, amelyeknek munkálkodása mind arra szolgál, hogy e munkák hatása nyomán oda formálódjanak a lelkek s az egyes emberek által az egész társadalom, hogy mindenki elérhesse kiszabott rendeltetését; s ennek folytán minden ember beismerje azt, hogy ebben a közösségben élni reánk nézve nélkülözhetetlen szükség, életünkre nézve valóságos áldás, mert ebben az élet erő nyer, megszépül, meggazdagodik, felemeltetik. És ebben a közösségben nem csupán az emberekkel való együttlét sok örömét lehet megtalálni, hanem az Istennel való boldog közösség üdvét is folyton élvezni.

Azokhoz a régi intézményekhez, amelyeknek munkássága által az egyházkerület az ő magasztos megbízását folyton betöltötte, — az újabb időkben csatlakozott a missziók szervezése is, annak a kiváltképpen való krisztusi feladatnak betöltésére, hogy segítségére legyünk hit által, szeretet által, szolgálattal, önmagunk odaadásával azon embertestvéreinknek,

Tisztázzuk először azt a kérdést, hogy a látható vagy láthatatlan világban kéire keressük a helyet, ahol megállva biztos célt találunk és ingadozás nélkül dolgozhatunk. Az emberiség az új kor kezdetén, a reformáció megindulásakor az Isten országába próbált belegyökerezni, napjainkban meg e látható világba. A pantheismus meg mindakettőt összekeverte. Minthogy azonban a látható világ nem adott kielégülést, az érdeklődés ismét a szellemi világ felé fordult, de ez az érdeklődés csak az értelem erőteljes használatával és az élet becsületességével vezet csupán eredményre. Ennélfogva a magabaszállásra és elmélkedésre nem nevelt mai ember a láthatatlan világot csak nehezen érti és közelítheti meg. Amíg tehát az emberi szellemnek a láthatatlan, lelki világba emelő szárnya erőtlen maradt korunkban is, másfelől kultúránk technikailag soha sem sejtett fejlődési fokra emelkedett, amiből aztán azt a következtetést vonták le, hogy a modern kultúra, íme, tisztán az emberi értelem erejének diadala. De éppen napjaink mutatják, hogy mindezek dacára is e kultúra még nem kielégítő s vágyakozunk valami hiányzó után, amit elérni nem tudunk.

Az itt említetteken kívül modern életünknek jel-

akiket az élet a nagy lelki közösségből elszakított és idegen, vagy épen ellenséges környezetbe helyezett. Az egyházi közösség szíve megérezte azt a szent megbízást, hogy neki utána kell menni ezeknek az elszakadt testvéreknek és hogy neki kötelessége az, hogy ezek után elvigye az otthonnak lelkét, melegét, erejét, hogy megkeresse őket a veszélyeket rejtegető idegenben és a régi otthonnak lelkével megtartsa őket. Megtartsa őket maguknak, Istennek, az egyháznak, a magyar nemzeti élet erkölcsi közösségének. Aztán megtartva őket, meg is erősítse az élet számára, kötelességeik hűséges teljesítésére, református keresztyénységükért való bizonyágtételre.

Tudvalevőleg a mi egyházkerületünk területén sok ezere van a mi testvéreinknek ebben az állapotban, akik ennek a nagy testvéri közösségnek segítségére, gondozó szeretetére rá vannak szorítva és azt várják és kérik is. Egyházkerületünk ezeket a feléje nyúló kéro kezeket nem taszította el magától, sőt gondoskodott róla, hogy megbizottjai, a mi misszionariusaink elmenjenek ezekhez s elvigyék hozzájuk az isteni kegyelem erejét, a testvéri közösség jólétménéveit. Az egyházkerületnek ez a gondoskodása kifejezhetetlen sok értéket gyümölesözött nem csupán azok javára, akikről gondoskodott, hanem önmagának is. És mennél többet adott, annál több lett a saját gazdagsága, a saját értéke. Ez az igazság az, ami most engem arra indít, hogy módját keressem annak, hogy valként találjak még többet adni misszióink

fejlesztése és erősítése nagy céljára, mert az bizonyos, hogy mennél több lenne az, amit adhatunk, maga a kerület is annyival több nyereséggel lenne gazdagabb.

Allapítsuk meg a tényeket. A missziók tekintetében az a helyzet, hogy e téren nagy nekilendülés, fejlődés van, úgyannyira, hogy anyagi erőink kiszabott mértéke már nem tudja nyomon kísérni a fejlődés arányait. Igen, csak hogy ez a körülmény meg a missziók fejlődési útjának bezáródását jelenti. De hát a fejlődés bezáródását lehet-e, szabad-e elnézünk? Hiszen, ha eddig is az élet parancsolta szükség volt a missziók szervezése és fejlesztése, úgy most a magyarság rettenetes vérvesztése idejében ez a parancs hatványozva hajt minket a gondoskodásra. A magyarság jövője, ereje, kiterjesztése, a magyarság megérdemelt boldogulása most egyre jobban hangzó jelszó a társadalom széles nagy mezején. A jók összeállanak, tervelnek, tanácskoznak, hogy ezt az értékesnek bizonyult magyarságot mindenképen egy szép jövő biztosítékaival lássák el. Itt az egyháznak is el kell készíteni a maga terveit, hogy a maga feladatát, az ő reá néző munkát ő is, — a sikernek és áldásnak bizonyosságával végezhesse el.

Helyzetünk képe jelenleg az, hogy egyházkerületünk területén és szervezeit missziók korden totyk az építés és erősítés munkája, de a közel jövőben új területek is munka alá lesznek felvéve. Különösen a nékesbányai és nagyszalontai egyházmegyékben nagy-

lemző vonása még a következő is, ami különösen a háború éveiben volt látható. Az nevezetesen, hogy korunk az emberi élet legfőbb ideálját abban látja, hogy határtalan erő kifejtésekkel érjen el csodás eredményt és kíméletlen energiával minden akadályt legyőzzön, minden szunnyadó és rejtett erőt munkába állítson. És ez, jóllehet, mérhetetlen sikerekre vezetett, de sok szenvedést is okozott, nyugodalmat és békességet még sem adott. Így most ismét afelé az ösvény felé haladunk, amelyen lelkileg ugyanakkora fejlődési fokra kell eljutnunk, mint amilyen szédületesen nagyarányú volt a technikai téren való fejlődésünk.

Egy kapitány barátunk sebesülten hazajött. Sok olyan dolgot látott, ami komollyá teszi az embert. Hozzá még, jóllehet csak a balkeze néhány ujját vesztette el, nyugdíjazni akarták. Hallván egy kis rokonunk hősi halálát, kijelentette, hogy ne fájjon nekünk, de ő már semmi borzalom hallattára meg nem indul és őt voltaképpen semmi se köti az élethez. Lám, ez a barátunk korunkat tipizáló ember. Kiváló ember, de a sok szenvedés megtörte és ő életcélját elvesztette. Körülbelül ide jutott ma mindenki, de vagy nem érzik ezt olyan erőteljesen, vagy nem vallják be.

Nemde, sok okunk van rá, hogy gondolkozzunk afelől a helyzet felől, amelybe jutottunk. Sokszor beszélgettünk már eféle dolgokról és mindig azt láttam, hogy Ön is gondolkozó, reflektáló lélek, akit az emberiség problémái érdekelnek. Komoly lélek nem is tolja félre e nagy problémákat, hanem keresi a megoldást. Ilyennek kell a jövő emberének lenni.

Bárcsak azt mondaná a Balaton mindenkinek, amit Eötvös Károlynak mondott, hogy a magyarság büszkeséggel tekinthet a múltba, reménységgel a jövőbe és hogy a magyar református keresztyén ember minden áldozatra kész a magyarságért és a szabadságért. A világ mostani állapotának ki nem elégtő volta pedig nem kedvetleníthet el bennünket. Mert ha látjuk is e vigasztalan céltalanságot, jól ismerjük az ezt létrehozó bajok ellenszereit is. Erről szól majd a következő levelem.

Budai Gerson,
budai s.-lelkész.

lat a maga életének kifejezésére és kitűzött céljának munkálására nem alkot új szerveket, vagy közegeket, hanem a meglevő fokozatos egyházi hatóságok kereteiben belől végzi segítő szép munkáját. E munka minden részletéről a fokozatos egyházi hatóságok közgyűlésein minden évben jelentés adatik be. E jelentések adatai, nemkülönben a befolyt összegek miként való felhasználása, mily célokra lett fordítása az egyes gyülekezetekben — a missziói vasárnapon — tudtul adandók, hogy ezek által a missziók iránti érdeklődés fokoztassék, másfelől minden egyháztagnak legyen arról tudomása, hogy milyen célra szolgál az ő szíves adománya.

E missziói társulat megszervezése s munkájának megindulása után a tiszántúli egyházkerület közgyűlése a többi egyházkerületeket is felhívhatja hasonló szervezetű társulat megalkotására, hogy az ország határán túl fekvő területeken is, — amennyiben annak szüksége beáll, — az egész magyar református egyház társadalmi ereje és munkaképessége sorompóba álljon a magyarságban megnyilvánuló sok rendbeli értékek kifejlesztésére és gyarapítására nagy missziójának betöltéséért.

Fekete Gyula,

egyházkerületi misszió-
felügyelő.

Közélet

„Ahol nincs vezetés, elvész a nép.“

Böles Salamon beszél így a biblia lapjain. (Péld. 11. 11.)

A világ, az élet eseményei sokszor igazolják böles Salamon ezen mondásának nagy igazságát.

Ez a most folyó világháború is ezt igazolja. Milyen ragyogó fényel gyúl ki most is a mi lelkünkben a reménység csillaga ezen nevek hallatára: Hinderburg, Mackensen, Kövess.

A böles és az okos vezetésen fordul meg még a háborúk, a hadakozások sorsa is és így vagyunk az államok, az egyházak dolgaival is. A modern államok parlamentjeinek homlokzatára, a modern egyházak peccéteire, címereire méltán írhatnók fel eme szavakat: Ahol nincs vezetés, elvész a nép.

Mi, magyar reformátusok is érezzük eme nagy igazság súlyát, hatalmát.

Sajnos, mi tősgyökeres magyar emberek ezzel a nagy igazsággal is úgy vagyunk, mint a többi nagy, egyetemes, örökérvényű igazságokkal, hogy csak akkor hisszük el, amikor a saját kárunkon, szerencsétlenségünkön tanultuk meg egyik-másik nagy igazság hatalmát, erejét. Fájdalom, mi rajtunk sokszor beteljesedik ama példaszó: A saját kárán tanul a magyar.

Maholnap tíz éve már annak, hogy a legújabb egyházi törvényeink szerint választjuk az Úr szolgáit, a lelkipásztorokat.

Mennyi visszaélés történt azóta lelkészválasztási törvényeink miatt?

S vajjon jut-e most eszünkbe egész komolysággal, hogy Isten kegyelméből ismét közeleg az az idő, amikor — legkevesebb — egy évtizedre kell eldönteni ama kérdést, hogy milyen eljárás, milyen módszer mellett válasszák meg a mi egyházaink a jövőendő idők lelkipásztorait.

Néhány újságcikk felszínre vetette már közöttünk ezt a kérdést. De nem is csoda. Nagy horderejű kérdés ez. Isten kegyelméből és bölés vezérelte mellett, ennek a kérdésnek helyes megoldásától függ jórésben a magyar reformátusság jövője.

Megvallom azonban őszintén, hogy kissé kedvetlenül olvastam az eddig megjelent, idevonatkozó újságcikkek nagyrészét.

Egyik kartársam ugyanis egyenesen a lelkészek kinevezése me lett foglal állást, másik kollégám a fokozatos előléptetést, — kis eklézsiából a nagy eklézsia — sürgeti, ismét másik, körömszakadtig harcolna az „ősi virtus“ mellett, tudniillik a mostani eljárás mellett, amikor bárki pályázhat ide, vagy oda, amikor teljesen a nép hangulatától tesszük függővé, hogy ki legyen az eklézsia papja.

Végletek között hánykódó beszédek, ötletek, indítványok ezek.

Nekünk magyarországi reformátusoknak nem lehet s nem is szabad a lelkészi kinevezés mellett küzdenünk, harcolnunk. Amikor egy-egy épületet renováltatni óhajtunk, akkor nem tanácsos dolog egyenesen a fundamentomot megbolygatni. A lelkészi kinevezés mellett még csak a papi-nőtlenséget kellene a zsinattal megszavaztatnunk s aztán sok tekintetben megint csak ott lennünk, ahol 400 esztendővel ezelőtt.

A fokozatos előléptetés eszméje sem nekünk való megoldás. Sok lelkésztársam nem is óhajtaná ezt. Előbb-utóbb odajutnánk ezzel a dologgal, mint elődeink a papmarasztalással. Újra kellene hallanunk itt-ott azt a múlt század elején használatos kifejezést: Tiszteletes Uram, tegye változásba magát! A gyülekezetek érdeke sem kívánja, hogy egyik-másik érdemes lelkészünk ottani működése után, esetről-esetre mintegy éreztessük a hívekkel, hogy elég lesz nekik valamelyik kisebb kaliberű próféta is, hogy nem is érdemelnek olyan lelkészt, mint aki eddig volt közöttük.

A mostani választási rendszer tarthatatlansága ellen pedig felesleges dolog hosszabban még csak érvelni is. Aki közelebbről szemtanúja volt egyik-másik helyen a mostani választási rendszer ádáz következményeinek, valószínűleg nem óhajtja többé ezen methodus fenntartását.

Néhol valósággal árnyerést rendeztek a mi főkortes felebarátaink az Úr anyaszentegyházában a szószék, a lelkészi állás megszégyenítésére.

Egyik zajos lefolyású választás után a következőképen mentegette előttem az egyházi gondnok a főkortes bűneit: Ugyan, tiszteletes uram, miért ne kéri volna a főkortes jóelőre pénzt a jelölt lelkész úrtól? Hiszen nem nagy egyház a mi egyházunk s mégis a törvény megengedte, hogy harminc pap pályázzék ide. Hát annyi sok jelölt közül nem csoda, ha akad egy-két olyan jelölt is, aki egy kis pénzmagot ad a főkortes markába.

Lehetne itt sok cifra esetet feljegyezni, de hát ez nem a nyilvánosság elé való. Belátja azt ma már

szerte e hazában minden, egyházát szerető, komoly református ember, hogy a mai választási rendszert lehetetlen továbbra is fenntartsunk.

Nekünk, ha a jó Isten kegyelme, a békésebb idők áldásaival megajándékoz bennünket, arra kell törekednünk, hogy lelkészválasztási jogunk, szabadságunk a helyes útra terelődjék.

Ama bibliai igazságot, hogy tudniillik vezetés nélkül elvész a nép, lelkészválasztási törvényeink alkotásánál figyelemben kell részesítenünk.

Legokosabb volna biz itt, őszintén szólva, a vezetés, a felülről való irányítás jogát átadni minden egyes esetben az egyházkerület püspökének. Jelölne például a püspök a pályázók közül három, esetleg négy lelkészt s a nép választana szabadon a jelöltek közül.

Szerény nézetem szerint, ez volna a legokosabb s a legpraktikusabb eljárás.

Nem a felfelé való tetszés iratja velem ezen sorokat, de az a szomorú körülmény, hogy sok tehetséges ifjú panaszkodott már előttem, hogy szeretne a papi pályára lépni, de nem meri kitenni magát annak, hogy jövőjét egyik-másik egyházatlan, tempomkerülő kortes kezébe tegye le.

S fájdalom, nem igen csodálkozhatunk rajta, ha itten-ottan így gondolkoznak a mi ifjú barátaink. Másfél-évtizedig tanulni, könyvek mellett éjszakáznai, egyetemi végzettséggel az életbe kilépni s aztán kényszerűségből, nyomorúságból tiltott úton, sokszor a lelkiismeret szavának elhallgattatásával állásért esengeni, rimánkodni egyik-másik önérdékét kereső kortes előtt, — gondolatnak is megdöbbenő. Ilyen módszer mellett az okos, a felülről való bölcs s helyes irányítás helyett, egyedül a stréberségnek adjuk át a vezető hatalmat.

Hogy pedig valaki ne vádoljon azzal a gondolatlással sem, hogy a püspök jelölési-jogával a püspöki tekintélyt is módfelett emelnénk, hajlandó vagyok többet is mondani.

Nekünk, magyar reformátusoknak, ha élni akarunk ebben a hazában, a püspöki tekintélyre feltétlen szükségünk van. Hiszen csak a magunk szűk körében is láthatjuk, hogy milyen áldás az reánk nézve, hogy a szegény papi árváknak már asztalt terítenek a hajduböszörményi Kálvineumban. Hát ugyebár a Kálvineumra való gyűjtéskor, milyen jó volt nekünk a püspöki tekintély súlya, latba-vetése. Jó dolog ám az, ha a püspöknek tekintélye is legyen. Érték ám ez is, tőke, szép tőke az egyetemes anyaszentegyház mérlegén, sőt az állam mérlegén is... Bárcsak belátná ezt az igazságot a mi magyar református Sionunk!

S nem áll ám az a mende-monda sem, hogy a régi jó világban a püspöknek semmiféle szava sem volt a lelkészválasztások irányításánál. Volt biz ott még csak néhány évtizeddel ezelőtt is. Jelesebb, tekintélyesebb egyházaink lelkészválasztásainak irányításánál, még nem is olyan régen, döntő szava volt vagy a püspöknek, vagy a kerület valamelyik kiváló papjának, mint püspök-helyettesnek. Még magam is ismertem nem régen egy-két öreg lelkészünket, akiket a felülről való irányítás, a püspök döntő szava juttatott álláshoz.

A régi világban, dacára a mi őseink kuruc temperamentumának, mindenféle törvény, parag-

rafus nélkül is, megtették a mi egyházunk hívei, hogy az egyes lelkészválasztások előtt, tanácsot, még pedig döntő erejű tanácsot kértek felülről, a püspöktől.

S minthogy a mai világ egyedül csak a törvényre, a paragrafusra ad valamit, tehát törvényileg kellene kimondatnunk, hogy a következő évtizedben kizárólag a püspök jelölése után választhatnak papot az egyes eklézsiák.

Ilyen módszer mellett elérhetnénk aztán ama nemes célt, hogy így bizonyos mértékben biztosíthatnánk nemcsak a papi pályára lépő ifjúság jövődőlését, hanem szilárdabb fundamentomra helyeznők anyaszentegyházunk jövődőlését is. Ilyen módszer mellett bizonyos fokú sikerrel vehetnők fel a harcot, a demagógia és a stréberség veszedelmes észjárású vezéreivel, képviselőivel szemben is. Ilyen módszer mellett exponáltabb egyházaink is méltó lekipásztorokat nyernének szerte e hazában. Ilyen módszer mellett senkisémmel olvashatná fejünkre egy-egy vezetés következményekkel járó lelkészválasztás után: Ahol nincs vezetés, elvész a nép.

Barát Imre.

Irodalmi szemle

A Debreczeni Lelkészi Tár folyó évi júliusi 7. száma a szokott változatos tartalommal pontosan megjelent. A Theologiai Értesítő rovatában Erdős Károly egy nyomtatott ív terjedelemmel értekezik „A három első századbéli keresztyén irodalom áttekintése” című tételről, még pedig bevezető sorok kapcsán szól az első szakaszban az újszövetségi apokrif iratokról, a második szakaszban meg az apologetikáról, a vonatkozó kútfők és segédeszközök részletes és megfelelő jelzése mellett. A tétel további tárgyalása rendén következnek majd az azonkorbéli egyházi atyák, akikkel és műveikkel ugyanilyen módszer szerint az augusztusi füzetben fog foglalkozni a szerző. A különféle istentiszteleti alkalmakra szánt beszédek és imádságok írói: Bokor Sándor, Boros Jenő, dr. Daxer György, Lukácsy Imre, Madár Mátyás, Papp Ákos és Varga Jenő, akik egyen-egyen legjobb termékeiket mutatják be. A vállalat mellékkiadványául a havonként megjelenő Theologiai Értesítő külön is napvilágot látott és ebben az alakban szintén kapható Hegedüs és Sándor könyvkiadóhivatalában.

Igehirdető. Egyházi beszédek gyűjteménye. Kiadják: Révész János ev. lelkész és Soltész Elemér református lelkész szerkesztők. Megjelenik havonként. A folyó évi augusztusi 8. füzet alkalmi vonatkozású és értékes tartalma a következő: Dr. Tóth Lajos: A hit szükséges életföltétel. Smid István: A tékozló fiú útján. Mészáros János: A keresztyén megdicsőülése. Beyer Fülöp: Óvakodjunk! Könyves Tóth Kálmán: Veszteséglista. Sikos Gyula: Adjunk hálát az Úrnak. Varga Antal: Isten kenyere. — Az

Igehirdető előfizetési ára egész évre 12 kor., félévre 6 kor., negyedévre 3 korona.

Jegyzőkönyv a tiszántúli református egyházkerület 1916 június hó 14—16. napjain tartott közgyűléséről. A gondosan és szakavatotlan szerkesztett s pontos időre megjelent 305 lapos kiadványt közzétette Kiss Ferenc egyházkerületi főjegyző. A 286. ügyszám alatt foglalt közérdekű és bírósági végzések után közölve van Dóczy Imre gimnáziumi felügyelő mintaszerű és külföldi jellegű statisztikai kimutatása a tiszántúli református egyházkerület gimnáziumainak 1914—15. évi állapotáról. Érdekes jelenség, hogy a jegyzőkönyv végén közölt kimutatás szerint az egyházkerület adminisztrációjában nem kevesebb, mint 57 bizottság vesz részt.

Debreczeni Iskolai Értesítők. A debreczeni református főgimnázium 1915—16. iskolai évről szóló Értesítője Karai Sándor igazgató munkája. A 210 lapos nagybecsű kiadvány egységes, példás, mintaszerű szerkesztésről tanúskodik. A háború viszonyosságai között lezajlott múlt tanév hazai oktatásügyi történelmének összesített megírásához nélkülözhetetlen, korhű adatokat fog szolgáltatni ez a gondos és alapos munka, melyre még más alkalomból több ízben is utalni fog egyik-másik referens. Jelenleg az Értesítőnek csakis irodalmi jellegű közleményeiről emlékezzünk meg, kiemeljük sorrend szerint S. Szabó József költői nyelven írott, magasan szárnyaló imádságát, mint szintén az igazgató kegyeletes és nemes hangú búcsúbeszédét, melyet ők a felejthetetlen dr. U. Szabó Gyula kartárs temetése alkalmából mondtak; továbbá az élete virágjában meghalt Elek László helyettes-tornatanárjáról írott igazgatói bensőséges emléksorokat, meg a Lovass Sándor és Kollár Teréz úr házaspár fiuköltő gondolkodására, hazaszeretetére valló 100 ezer kor. alapítványának méltatását. Ugyancsak az igazgató hivatásos, lelkiismeretes és büszke ügyszeretetééről tanúskodik a XX. szakasz alatt közölt kimerítő adatgyűjtemény az intézet múlt tanévi történelmére vonatkozólag (154—191. ll.), ami magában véve is értékes tanulmány, melyet bizonyosan méltó érdeklődéssel olvasnak mindazok, akikhez az Értesítő eljut. Tudományos értékű és az intézet szellemének, irányának színvonalának méltatásánál figyelemre méltó közlemények még a tanév elején beiktatott három új tanár székfoglaló értekezései, nevezetesen Barcza József tárgyval a költői igazságszolgáltatásról (11—19. lapon), dr. Benigny Gyula a keletturkisztáni ásatásokról indogermán szempontból (20—26. ll.), Dékán Sámuel az idegen nyelvek tanításáról (27—35. ll.), amikhez csatlakozik az igazgató szép üdvözlő beszéde (33—35. ll.), mint szintén a május elsei kárpáti ünnepen ugyanő tőle tartott hazafias, lelkes beszéd (36—42. ll.) és az apai intelem, melyet a katonai szol-

gálatra behívott tanulók elbűcsűztatása alkalmával 1916 május 13-án tartott. Mindezeket figyelmesen elolvassván s megértvén: őszintén üdvözljük az igazgatót és az intézetet tanáraival s nemes tanuló ifjúságával együtt.

A debreczeni református tanítóképző-intézet múlt tanévi értesítőjét dr. Veress István igazgató tette közzé. Tudományos értékű benne Gáspár Albert 1916 március 11-én előadott tanári székfoglaló értekezése A Röntgen-sugarak elméleti magyarázatáról és gyakorlati jelentőségéről (3—36. l.). A buzgó és lelkes igazgató szép szavakkal üdvözlé a beiktatott kollegát (38—39. l.) és avatott tollal írta meg a háborús állapotnak a debreczeni tanítóképző-intézetre gyakorolt hatását.

A debreczeni állami főreáliskola múlt tanévi értesítőjét összeállította és kiadta dr. Kardos Albert igazgató. Irodalmi értékű benne dr. Madai Pálnak a Kárpátok jelentősége méltatására rendelt május elsei iskolai ünnepen elmondott hazafias szellemű, nagy hatású alkalmi beszéde, melynek címe: „A kárpátok a haza védelmében”. A II. szakaszban pedig az ismert tollú igazgató hű és színes vonásokkal ecsetelt képet ad a még mindig dúló háborúnak az iskolára való hatásáról. Az adatoknak részletezését, mint másutt, úgy itt is más alkalomra halasztván, csupán annyit jelzünk, hogy ennek a debreczeni tanítóképzőnek talavál őt muszlimán növendéke volt.

Halottaink

Bernáthfalvi **Bernáth Lajosné** szentpéteri **Kun Erzsébet** úrnő július hó 29-én jobblétre szenderült s 31-én Monostorpályiban őszinte nagy részvét mellett temették el. A családi gyászjelentés jelzése szerint „a szeretetből bánat, az életből halál lett; de a szeretet erősebb a bánatnál s a halálból ismét élet támad”. Ez a keresztyén hit és élő reménység vigasztalja a kesergő férjet, az özvegy édes anyát, a hű testvért, családját és a méltán búsongó rokonságot.

Az elköltözött nemes lélek emlékezete legyen áldott!

Különfélék

Kain.

Nevét megvetőleg és borzadállyal szokták kiejteni ma is. Akik pedig az iránta való ellenszenvet mérsékelni akarnák, azok őt az őskorbéli regevilág olyan közös mithosz-alakjául szeretnék tekinteni, mint amilyen példánakokáért a Romulus és Remus, az Attila és Buda-féle, meg több ilyes formában és változatban szinte minden népnél feltalálható mon-dák egy-egy hasonlító típusa. i

Újabb időben meg a tudományos elmélet révén

az az allegorikus magyarázat kezd népszerűvé lenni, hogy az első testvérgyilkosságnál szóban forgó két fiú összetűzése, voltaképpen a letelepült és a nomád életmód között keletkezett és kifejlődött tusa regésítése.

A háttér nevezetesen azt tünteti föl, hogy Kain földművelő, Ábel pedig juhoknak pásztora. Kain későbbben a fiáról elnevezett várost épített s leszármazottjai között ott látjuk az első sátorlakót, barompásztort, lantost, sípost s a réz- és vas-szerszámok kovácsolóját, szóval mindazokat, akiket az emberiség ősi kulturájának munkásai közé lehet számítani.

Most már feltéve, sőt okfejtés érdekéből meg is engedve, hogy ez a hypothesis fején találta a szeget: nyilvánvaló és természetes, ha a kultura magán hordja a Kain bélyegét s még talán azon sem lehet szerlelett csodálkozni, ha a Kultur-Európában egyik nemzet kainabb, mint a másik?! □

A Kálvineum hazafias, nemzeti, jótékonyági és közművelődési jelentőségét egyre fokozódó mértékben átérzik és méltányolják hazai társadalmunk minden körében. Ennek hangosan beszélő bizonyága a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank igazgatóságának dr. Baltazár Dezső püspökünkhöz július hó 29-iki kelettel intézett és a Lelkészegyesületben olvasható szép levele, amely szerint a jelzett országos nevű bank, méltányolva azokat a hazafias és nemes törekvéseket, melyeket a Kálvineum maga elé tűzött és különösen tekintettel arra a lelkes buzgóságra, melylyel dr. Baltazár Dezső püspökünk a magyarországi reformátusok ezen nagy intézményének alapját apostoli buzgalommal szolgálja: háromezer koronát ajánlott fel és bocsátott rendelkezésre a Kálvineum javára. A fáradhatatlan és apostoli buzgóságú Püspök tevékenysége nyomán megnyilvánult eme példás támogatás és áldozatkészség szolgáljon buzdításul, egyszerismind ragyogjon a nemes jócselekedet iránt tartozó méltó hála elévülhetetlen emlékjeként nemzedékről-nemzedékre.

Tompa Mihály születésének 100 éves fordulója. Tompa születésének (1817 szept. 28.) századik évfordulóját Gömör-Kishont megye lelkes közönsége országgraszoló, fényes ünneppel óhajlja megünnepelni. Hanvay Zoltán, az ismert publicista és politikus (a hanvai remete), aki Tompát mesterének és Mentoranak vallja, az ünneplés tárgyában egy indítványt terjesztett a vármegye közgyűlése elé, melyet az Juhász László hanvai református lelkész (Tompa utóda) felszólalása után egyhangú lelkesedéssel elfogadott. Az indítvány az országos ünneplés mellett a „Tompa kulturtársaság” létesítését is célozza. E szép mozgalomról azzal a biztos reménységgel értesítjük olvasóinkat, hogy Tompa születésének századik évfordulóját annak idején nemesak szülővármegyéje fogja megünnepelni, hanem a magyar reformátusok is or-

szágszerte módját éjtik, hogy nemzetünk nagy költőjéről, ki egyszerismind egyházunk örök dísze és dicselkedése is, méltóképen megemlékezzenek.

Az ágostai hitvallású evangélikus egyházak uniója. Tudvalevőleg az erdélyi szász evangélikus egyház még mindig külön státust alkot. A gömöri ágostai hitvallású evangélikus esperesség július hó 26-án Pelsőczön tartott közgyűlésén Kubinyi Géza főispán, esperességi felügyelő most azt az indítványt terjesztette elő, hogy mivel a világháború vérzivatarában egyesülnie kell minden érzésnek és minden törekvésnek, hívja fel az esperesség az egyházegyetem útján az erdélyi szász evangélikus egyházat, hogy a magyarhoni ágostai hitvallású evangélikus egyházzal egységes szervezetben egyesüljön. Az indítvány a közgyűlésen lelkes visszhangra talált s végleges megszövegezése egy bizottságra bízott. Az indítvány megvalósulása hazánkban egyházilag és politikailag is áldásos lenne, de e megvalósuláshoz sok kétség fér.

Szobor Szentpéteri Sámuel emlékére. Pelsőcz országszerte ismert, nagynevű református papjának, a több mint 90 évet élt és 70 évig rendes lelkeszkent működött Szentpétery Sámuelnek emlékét szoborral onajták megörökíteni, melyre a pelsőczy református egyház új főgondnokának, Nagy Elemér főszolgabírónak július 23-án történt beiktatási ünnepete alkalmából sikeresen indultak meg a gyűjtések.

Pro memoria. A világháború zúgó viharai közepett is harsonaként hangzottak el a reitenthetetlen Vilmos császár ama szavai, melyeket a nyugati hadszíntéren maga köré gyűjtött tábori lelkészekhez intézett a közelmúlt napokban. Helyénvalónak tartjuk, hogy a különböző hírlapokból már ismeretes eme korszerű intelmet Lapunkban is megörökítsük a következőkben: „A kiválasztódás idejét éljük. A világháború elválasztja a korpát a búzától. Önöknek, uraim, az a feladatuk, hogy azon munkáljanak, hogy a német nép megtanuljon önmagára eszmélni és ezt a kort a megpróbáltatások idejének tekintse. Az életben is fel kell ismerni a megpróbáltatásokat. Gyakorlati keresztyénségre van szükségünk, életünkhöz az Úr életéből kell példákat keresni. Az Urat cselekedetei és kinyilatkozásaiból ismerjük meg. Mily megragadó és regeszerű sokoldalú az ő személyisége. Csak alaposan kell vele foglalkoznunk, az Úrral kell élnünk. Gondolják csak el, hogy ha az Úr egy pillanatban belépne az ajtón: Vajjon tudnánk-e a szemébe nézni? Nem sokat ér, ha nem teszünk egyebet, minthogy minden héten elsétálunk a templomba. Mindennap foglalkoznunk kell az Úrral. Ő legyen életünk módjának mértéke. Határozzák el mindig, hogy az Úr szavait fogják megvalósítani a köznapi életben is. Az Úr személyét, aki most egészen bizonyosan ítél a világ felett — mutassák meg nekünk. Hozzák Őt közelünkbe. Az lesz népünk legnagyobb

nyeresége, hogy megértette: „Az Úr nélkül semmire sem megyünk, mindig számolni kell véle”. A császár ezután így folytatta: „Sokszor törtem már a fejem azon, hogyan lehetne segíteni az okoskodók és kritizálók szenvedélyén. Parancsokkal és törvényekkel való gyámkodások révén semmire sem lehet menni, a változásnak belülről kell jönnie. Kívülről ez nem jöhet. Belsőleg kell kiegyensúlyozottnak lenni, akkor a rossz napokban is súlyunk van és ami még nehezebb, a jó napokban is. Az a benyomásom, hogy azok az emberek, kik most a lövészárkokban fekszenek, odahaza másmilyenek lesznek. Oktassák ki őket arra, hogy ami most agyukba és szívükbe szállott, azt vigyék magukkal a jövőre nézve is”. A császár büszke a hadseregére és népére. „Mi tagadás, ki kell mondani — folytatta — a mi népünk nagy, mert zúgolódás nélkül és anélkül, hogy szempillája rezdülne, sikra szállott egy nagy ügyért és ezért föl is áldozza magát. Ezt adta Isten a mi népünknek. Üdvözlőjként az embereket és öntsenek beléjük Istenbe vetett bizalmat és reménységet”.

Adományok a debreczeni diakonissza-otthon számára: Vadon Béla derecskei lelkész által vallásos összejöveteli perselypénnel 28 K 64 f. Ágyalpra: Benedek Sándorné 1 K, özv. Arany Imréné 2 K, özv. Szabó Imréné 5 K, Pap Sándorné 2 K, Szilágyi Vilma 1 K, Temetési tiszteletdíj 26 K, N. N. 5 K, Bartha J. tojás, Mészáros Jánosné Derecske tojás, Szabó Lászlóné Derecske tojás, befőtt, paszuly, Uray Sándor képek, Boros István (több ízben) tojás, vaj, túró, kalács, kerti palánta, Ferenczy Sándorné ribizke, meggy, G. S. Pelsőcz piszke, özv. Soltész Gyuláné Nyíregyháza barack. — Az Úr adja áldását a nemes szívű adakozókra!

Apa s anya nélküli lelkészárva leány, aki kereskedelmi iskolát végzett, hitelszövetkezetben, takarékpénztárban, vagy más ilyenmű intézetben, esetleg irodában állást keres. Szíves ajánlatokat kér Kiss Ferenc Debreczenbe.

Segédlelkészi állást keres lelkészi minősítéssel bíró egyén olyan helyen, ahol felesége aki oklevelestanítónő, tanítónői állást nyerhetne. Cim a kiadóhivatalban.

A kiadóhivatal üzenete. Kérjük t. Olvasóinkat, főként az egyházakat, hogy az előfizetési díjakat szíveskedjenek beküldeni. Sok hátralék áll fenn az első féldről is, a másodikról pedig csak kevesen fizettek még elő. — Az előfizetési és hirdetési díjak beküldésekor az utalvány szelvényére kérjük világosan felírni, hogy kinek a részéről történik a befizetés. Ha a lelkész a maga nevével küldi a pénzt, zavart okoz, mert nem lehet tudni, hogy nem az egyház nevében küldi-e? Az ilyen esetben kénytelenek vagyunk a lapot külön a lelkész nevére és külön az egyház nevére is küldeni. Az egyház részéről küldendő utalvány szelvényére sem tanácsos csupán a gondnok nevét írni fel. A befizetés az egyház teljesítménye. A hirdetési díj küldésekor végül kérjük, hogy a lap száma neveztesse meg, amelyben a hirdetés megjelent. A

reklamált számokat megküldtük. A postai zavarok lehető kikerülése céljából a postaigazgatósághoz fordultunk.

Szerkesztői üzenetek.

Cs. B. B.-Újfalu. „Szép, hogy Ravaszékról olyan objective írunk?” Nincs abban semmi dicsérni való. Lovagias ellenfelek párbaj után kezdet fognak egymással s a cine mintye nem magyar tempó. Sőt, még ha valakinek a személye nem volna is kedves (— amiről az adott esetben nem lehet szó —), az nem lehet ok arra, hogy az érdemét el ne ismerjük. Különbözetet köszönet az ígértét.

F. Gy. Nagykikinda. Megjött — jön.

J. L. Győrtelek. Megérkezett, — üdvözlöt.

b...i Lapunk egyetlenegy sort sem közöl úgy, hogy a felelős szerkesztő ne tudná a szerző nevét. Így tehát becses cikkét is csak úgy tesszük be Lapunkba, ha nevét a felelős szerkesztővel tudatja. A felelős szerkesztő mindenkivel szemben teljesen megőrzi a diszkrétciót.

Tartalom: Polgári leányiskolák. — Tárcza: Budai Gerzon. Szállongó levelek. — Iskola: Uray Gy., Az igazgató-tanítóság. (Folytatás és vége.) — Egyház: Fekete Gyula. Javaslat a tiszántúli missziók megerősítése és fejlesztése tárgyában. — Közélet: Baráth Imre. Ahol nincs vezetés, elvész a nép. — Irodalmi szemle. — Halottaink. — Különlélek. — Melléklet: Hivatalos Értesítő 32. szám.

Pályázat.

A hódmezővásárhelyi református egyház elnöksége pályázatot hirdet a főgimnáziumi orvosi és egészségtan tanári állásra, az 1916. évi szeptember hó 1-től az 1919. évi július hó 30-ig terjedő 3 évi időre.

A megválasztott iskolaorvos és egészségtan tanár kötelessége: a vallás és közoktatásügyi miniszter 1885. évi 48,281. sz. és 13 331. sz. a. kelt rendeleteivel megállapított teendők végzése.

Az állással évi 500 korona tiszteletdíj van összekötve.

Pályázhatnak olyan református vallású orvos-tudorok, akik a középiskolai orvosi és egészség-tanári oklelet valamelyik hazai egyetemen nyerték. Megválasztott állását f. é. szeptember hó 10-én tartozik elfoglalni.

Kellően felszerelt s a hódmezővásárhelyi református egyház presbiteriumához címzett kérvények f. é. augusztus hó 31-ig Pap Imre elnök-lelkészhez adandók be.

Hódmezővásárhelyen, 1916. évi aug. hó 3.

Kun Béla,
főgondnok.

Pap Imre,
elnök-lelkész.

Pályázat

az érkeserői református kántortanítói állásra, melynek javadalma a következő:

1. Tíz kat. hold s 1438 □-öl föld. Haszonbéri értéke 132 kor. 2. Három hold legelő élvezete. Haszonbéri értéke 12 kor. 3. 255 □-öl kenderföld. Haszonbéri értéke 8 kor. 4. Államsegély 264 kor. 5. Egyháztól havi előleges részletekben 775 kor. 92 fill. 6. Egyházkerületi megállapítás szerinti stóla. 7. Lakás kerttel. A legelő adóját egészen az egyház fizeti. A többi földek adóját azonban csak 49°/_o-ban

A megválasztott kántortanító kötelessége lesz az I—VI. fiú osztályba járó gyermekek egyházkerületi tanterv szerinti tanítása. Kanonikus órákon s akadályoztatás esetén lelkész helyettesítése.

Az alantírott lelkészi hivatalhoz nők is benyújthatják pályázati okmányokkal kellőleg felszerelt kérvényüket. Ez utóbbiak közül — férfi pályázó hiánya esetén — megválasztottnak állására egy év múlva megint pályázat hirdettetik.

Pályázati határidő augusztus 19.

Érkeserü, 1916 július 11.

Sarkadi Nagy József,
lelkész.

1-2

Pályázat.

Az öcsödi református egyház pályázatot hirdet két külterületi veresegyházai, bábockai pusztai vegyes I—VI. osztályú iskolák helyettesítői állomásra. Fizetés külön-külön havi 100 = száz korona. Lakás, bútor nélkül, fűtéssel; úti-költség 18 korona. — Kötelesség: az összes osztályoknak a tiszántúli református egyházkerületi tanterv szerinti tanítása, esetleg az ismétlő-iskolások tanítása is. Veresegyháza a községtől 16 klm., Bábocka 4 klm. esik. Pályázhatnak református vallású férfi és nő okleveles tanítók, képezdei növendékek, sőt óvónők is. A megválasztottakat az egyháztanács tetszése szerint alkalmazhatja bármelyik iskolánál. — Pályázati határidő szeptember 1. Az állomás október 1-én elfoglalandó. Kellőleg felszerelt kérvények alólírothoz küldendők.

Öcsöd (Békés m.), 1916 július hó 25.

Csapó Péter,
református lelkész,
isk. sz. elnök.

Debreczen az. kir. város könyvnyomda-vállalata.

Pályázat.

A porcsalmi református egyház pályázatot hirdet orgonista-kántortanítói állásra. Javadalma: 800 korona készpénz félévi részletben egyház pénztárától. Államsegély a szolgálati év után. 22 köblös föld, adóját egyház pénztára fizeti. 3 öl kemény tűzifa beszállítva. Stóla 40—90 koronaig. Lakás, kerttel s melléképületekkel. Kötelesség: III—VI. vegyes oszt. vezetése. Akadályozás esetén lelkész helyettesítése. Orgonázni tudó jóhangúak pályáznak. A pályázati kérvény aug. 20-ig iskolaszék elnökehez küldendő Porcsalmára. Vasut, posta, távirtda helyben. Kántori és tanítói fizetés különválasztva.

Pályázat

a máramaros-ugoccai református egyházmegyébe kebeleztet *tekeházai* lelkészi állásra.

Javadalom jó lakás és nagy kerten kívül, a díjlevél hivatalos értékelése szerint 880 korona 42 fillér fizetésekiegészítéssel együtt 1600 korona.

Királyháza főkegyháztól egyezséglevél szerint 240 K. Szabályszerű stola.

Beruházásért köyetelés még nem jelentetett be, de az csekély lehet.

Az állás a választás jogerőre emelkedése után azonnal elfoglalandó.

Pályázók kérvényüket az E. T. II. t.-c. 16. §-ában előírt okiratokkal felszerelve, folyó hó 28. napjáig Biki Ferenc espereshez Nagyszöllösre küldjék be.

Debreczen, 1916. év augusztus hó 1. napján.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázati hirdetés

A pelbárthidai református egyház a kántortanítói állásra pályázatot hirdet. Javadalma: az egyháztól 230 kor. pénz, 12 kat. hold föld haszonélvezete, lakás és kert természetben; államsegély a törvényes igény szerint. Kötetesség: a vegyes iskola I—VI. osztályainak tanítása a kerületi tanterv szerint, kántori teendők végzése templomban és temetéseknél, kanonikus órákon és lelkész akadályoztatása esetén kathedrai szolgálat. A földek mindennemű adóját a tanító tartozik fizetni. Pályázati kérvények aug. 17-ig a lelkészi hivatalhoz küldendők.

U. p. Nyüved, Bihar m.

EGY TÁBORI LELKESZ HARCTÉRI NAPLÓJA.

Írta: PAPP GÉZA, tábori ref. lelkész.

E gondolatokban és írói szépségekben gazdag naplójegyzetek egyaránt érdeklik a harcoló és beteg katonákat, a lelkészeket, a tanuló ifjúságot, általában a nagyközönséget. Méltó feltűnést keltettek azok előkelő fővárosi napilapokban. — A derék szerző hosszú időn át teljesített tábori lelkészi szolgálatával, lelkesítő beszédével tiszteletet szerzett mindenfelé, úgyannyira, hogy **Jenő kir. herceg főparancsnok saját címerével és monogrammjával** ellátott gyűrűvel ajándékozta meg és **megengedte**, hogy ezt a háborús könyvét **neki ajánlhassa**. — A könyv tartalma: Buzdító beszéd a katonákhoz ütközet előtt. Buzdító beszéd a honvédekhez az Isonzó mellett. Adventi imádság. Levél a harctérről. Fekete farsang. Március idusán. Őszi imádság. Harctéri jegyzetek. Tábori istentisztelet a doberdói fensíkon. Honvédtemetés az Isonzó partján. Jéhu uralma. A honvéd-kötelességtudás.

A 160 oldalra terjedő $16\frac{1}{2} \times 10\frac{1}{2}$ cm. nagyságú, zsebbe tehető könyvecskének bolti ára **elegáns vászonkötésben 1 kor. 80 fill., 10 drb vételnél 1 kor. 50 fill., 25 drb vételnél 1 kor. 40 fill., 50 drb vételnél 1 kor. 30 fill., 100 drb vételnél 1 kor. 20 fillér.**

Kapható:

HEGEDÜS és SÁNDOR

protestáns irod. könyvkiadóhivatalában. **DEBRECZEN.**

Lelkész és vallástanár, tanár és tanító urak rendeljék meg és terjesszék a hívek és a tanítványaik között az

ÉBRESZTŐ

képes keresztyén szépirodalmi, családi és ifjúsági havi folyóiratot.

Szerkeszti:

Megyericsy Béla.

Előfizetési díja egy évre **4 kor.** Az **Ébresztőnek** minden keresztyén családnak és minden keresztyén ifjúhoz el kell jutnia, hogy a nemes szépirodalom szárnyain minden olvasójának lelkébe bevigye a keresztyén magyar nemzet hatalmas gondolatát.

Előfizetéseket elfogad és mutatványszámot ingyen küld a kiadóhivatal:

Budapest, VIII., Főherceg Sándor-utca 28.

Pontos és legjobb

Órák

5 évi jótállás mellett!

Egyházi szentedények,

úrvaosorai kelyhek, osztó-tányérok és borkancsók, keresztelő-kannák és medencék, ékszerek, evő-

Arjegyék
2000 rajza
ingyen és
bermentve!
Pontos ki-
szolgálat!
Jutányos
árak!

készletek valódi 13 próbás ezüsből és I. rendű alpaccá-ezüsből, jubileumi dísz tárgyak részletfizetésre is!

Javításokra és vidéki megrendésekre különös gondot fordítok

Polgár Kálmán

műorás és ékszerész, a ref. egyházak szállítója
BUDAPEST, VI., Teréz-körút 5., I. emelet.

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelékében az 1915. év végén 1300 fogyasztási szövetkezet működött, amelyek összforgalma 60.000.000 korona volt.

Földművelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.

HIVATALOS ÉRTESITŐ.

A Tisztántúli Református Egyházkerület Elnökségétől.

ad. 4309—1916. Tőkesegélyek az 1916. évi 168. számú egyetemes konventi határozat alapján. I. Azon egyházak névsora, melyek kölesőneiket az egyetemes adóalaphól fogják kapni: 1. Balkány 300 K. 2. Belényesújlak 50 K. 3. Csaroda 150 K. 4. Csenger-újfalú 400 K. 5. Érmihályfalva 500 K. 6. Fehérese 100 K. 7. Fertőszalmás 200 K. 8. Hegyközszentmiklós 200 K. 9. Hegyközújlak 500 K. 10. Ilk 100 K. 11. Kun-ecserba 200 K. 12. Magyarremete 200 K. 13 f. Margitta 250 K. 14. Módoscrávos 1200 K. 15 Mokrín 250 K. 16. Monostorpályi 500 K. 17. Nagyhodos 50 K. 18. Nagykároly 300 K. 19. Nagylónya 150 K. 20. Nagytarna 150 K. 21. Nyíribrony 300 K. 22. Nyírmártonfalva 200 K. 23. Orosháza 350 K. 24. Sándorhomok 100 K. 25. Szarazberek 50 K. 26. Técső 500 K. 27. Tizsakerecsen 200 K. 28. Tizsakóród 300 K. 29. Vámosatya 100 K. 30. Vámosoroszi 300 K. 31. Vredasbrány 200 K. Összesen: 8350 korona.

II. Azon egyházak névsora, melyek a megfelelő kölesöntőkérőlt maguk gondoskodnak, esetleg az egyházkerületi, vagy főiskolai pénztár segélyével: 1. Barabás 300 K. 2. Csongrád 250 K. 3. Csorvás 500 K. 4. Csökmő 1000 K. 5. Gádos 200 K. 6. Gebe 200 K. 7. Hajduszovát 600 K. 8. Mezősas 250 K. 9. Nagyrábé 800 K. 10. Rákóczifalva 300 K. 11. Rápolc 150 K. 12. Tamásváralja 50 K. 13. Tizsabecs 500 K. 14. Tizsaszalka 400 K. 15. Túrterebes 150 K. Összesen: 5650 K. — Debreczen, 1916 augusztus hó 3-án.

dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A tisztántúli református egyházkerület püspökétől.

4654—1916. szám.

A nagyt. esperesi-karnak és a kebelbeli egyházak tiszteletes lelkészeinek.

Nagytiszteletű Esperes úr!
Tiszteletes Lelkész úr!

A harangoknak az egyházak részéről hadicélokra történt felajánlása alkalmából egyik külföldi cég azzal a kéréssel fordult a vallás- és közoktatásügyi miniszter úr önmagyméltóságához, hogy öntött acélból készült harangjait ajánlja az egyházközségek figyelmébe.

E kérelem tárgyában meghallgatta önmagyméltósága a kereskedelemügyi miniszter úr véleményét, ki a hadi célokra igénybe vett harangoknak külföldi eredetű acélöntésű harangokkal való helyettesítését a háború ideje alatt, vagy a háború után következő első időben nemcsak ipari, de általános közgazdasági szempontból is a legnagyobb mértékben károsnak tekinti.

A nevezett miniszter úr véleménye szerint a harangok feldolgozása által ugyanis egy évszázadokon át gyűjtött vagyont használtatik el, illetőleg eszeréltetik be pénzzé s feltétlenül szükséges, hogy az

a pénz ismét a hazai termelés alimentálására fordíttassék.

De ettől eltekintve is, arra való tekintettel, hogy nemcsak hazánkban, de még Ausztriában sem foglalkoznak acélöntésű harangok készítésével, az acélharangokért kiadott összeg a vámkülföldre jutna, s így valutánk romlásához járulna hozzá és pedig nemcsak a háború alatt, hanem a háborút követő első időben is, amikor pedig a nagyarányú és elkerülhetetlen, külföldi beszerzések következtében valutánk helyzete úgyszólván még erősebb próbára fog tétetni.

Feltétlenül szükséges tehát, hogy az új harangok beszerzése azon időre halasztassék, amikor a hazai ipar a harangok gyártására már berendezkedett.

Mint hogy továbbá az acélharangra fennálló vámvédelem önmagában csekély, Ausztriával pedig a hazai termelés egyáltalán nem részesül vámvédelemben, kívánatosnak tartja nevezett miniszter úr, hogy annak idején a hazai termelésnek e téren való megvédése megfontolás tárgyává tétessék.

A kereskedelemügyi miniszter úr megfontolandónak tartja továbbá azt a kérdést is, nem volna-e kívánatos, hogy a harangok a háború után is első sorban bronzharangokkal pótoltsanak.

A jelenlegi viszonyok közt honvédelmi szempontból nagy jelentőségű az a tény, hogy az ország egy ily közgazdasági szempontból minden veszteség nélkül nélkülözhető fémtartalékkal rendelkezik. Tekintve, hogy bizonyos fémek, köztük a réz és ón, a harangok anyaga nagy mennyiségben hazánkban a jövőben sem lesz bányászható, megfontolást érdemel az a kérdés, nem volna-e ez a készlet az esetleges jövőendő célokra lehetőleg egészben visszaállítandó.

Felhívom azért nagytiszteletű s általa a böles vezetése alatti lelkészkar figyelmét arra, hogy hazai iparunk és általában közgazdaságunk érdekében igen szükséges volna mindaddig az elszállított harangoknak másokkal leendő pótlásától tartózkodni, amíg arra vonatkozólag megfelelő útbaigazításokat adhatok, amelyeket annak idején szívesen közlök.

Fenntieket a nagym. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr f. hó 22-én 7930. eln. sz. intézvénnyel utalással midőn ismételt szíves figyelmébe ajánlom

Atyafiságos szeretettel vagyok:
Debreczen, 1916 július hó 28-án

dr. Baltazár Dezső,
püspök.

4739—1916. szám.

KÖRLEVÉL

a kebelbeli egyházak Nagytiszteletű és Tiszteletes Lelkészeihez.

A Cs. és Kir. Temesvári Katonai Parancsnokság július hó 29-én B. a. 9030. sz. a. megkeresésére utalással értesítem nagytiszteletűdet, hogy a haranglevétel előművelési munkálatai olyannyira előhaladtak, hogy a harangok leszerelése f. év aug. hó elejével munkába vétetik. Erről azzal értesítem nagytiszteletűdet, hogy ezen hazafias műveletet a telhető minden támogatásban részesíteni méltóztassék. Egyben felkérem, hogy az adományozott harangokat mindenesetre, a térítés

fejében átadandó harangok közül pedig a kisebbeket, amelyek saját hatáskörükben és iparos segítsége nélkül leszerelhetők, leszereltetni és a katonai hatóság részére átadáshoz készen tartani méltóztassék.

Atyafiságos szeretettel:
Debreczen, 1916 augusztus hó 1-én.

dr. Baltazár Dezső,
püspök.

4656—1916. szám.

KÖRLEVÉL

a kehelbeli egyházak Nagytiszteletű Lelkészeihez.

„Az Országos Hadsegélyző Bizottság” f. hó 24-én 21. sz. a. kelt megkeresését az alábbiakban a gyülekezetek hazafias áldozatkészségébe van szerencsém ajánlani:

Országos Hadsegélyző Bizottság,
„Fémet a Hadseregnek” akciója.

21—1915. sz.

A Tiszántúli református Egyházkerület főtiszteletű Püspökének Debreczen.

A hadsereg háború okozta fémszükségletének fedezhetése, illetőleg biztosítása érdekében országos mozgalmat indított a múlt esztendőben az Országos Hadsegélyző Bizottság „Fémet a Hadseregnek” akciója a magánosok birtokában levő fémek és fémből készült tárgyak önkéntes adományozása iránt egyfelől azért, hogy meghiusíthassuk ellenségeinknek azt a törekvést, amellyel a nyerstermények behozatalának elzárásával hadseregünk akcióképeségét meg akarja akadályozni, másfelől pedig azért, mert a hadvezetőség az ezen önkéntesen és díjtalanul beszolgáltatott fémek árát megtéríti, amelyet első sorban azoknak a háborúban elesett, vagy rokkanttá vált katonák hozzátartozóinak segélyezésére fordítjuk, akiknek sem állami segélyre, sem katonai ellátásra törvényes igényük nincsen, másodsorban pedig a rokkant és megvakult katonák gyámolítására.

Ez a mozgalom — hála a Haza hazafias és áldozatkész közönségének — tetemes összeggel gyarapította a jelzett célra szolgáló alapot és sok könnyet fog felszárítani, sok nyomort fog enyhíteni.

Most, midőn ez az akció befejezéséhez közeledik, értesített minket a közös hadügyminiszter úr, hogy kezdeményezésére a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr az egyházi főhatóságok útján felszólította az egyházi hatóságokat, illetve hitközségeket, hogy hasonló célra engedjék át nélkülözhető harangjaikat és a közös hadügyminiszter úr egyben intézkedett azoknak a katonaság által leendő leszerelése és megváltási árúknak kifizetése iránt.

Ebből az alkalomból azzal a tiszteletteljes kéréssel fordulunk a t. Címhez, hogy az egyházi fennhatósága alá tartozó egyházi hatóságokat sürgősen felhívni szíveskedjék, miszerint harangjaikat a fentebb jelzett nemes és jótékony célra önkéntes adományként engedjék át és ezt a körülményt a helyszínen megjelenő katonai bizottságnak bejelentse, mely esetben a bizottság az ekként adományozott harangok árát akciónk javára fogja elkönyvelni.

Meg kell jegyeznem, hogy akciónk folyamata alatt igen sok egyházi hatóság, illetve hitközség ajánlotta fel nekünk harangjait, de mi azokat addig, amíg általában nem indult meg a harangok beszédése,

nem akartuk szent hivatásuktól elvonni —, most azonban a kultuszminiszter úr felhívására való tekintettel alkalmasnak találjuk az időpontot arra, hogy közönségünk áldozatkészségét felhívjuk a nemes és hazafias célra és ismételten ajánljuk fentebbi kérésünket t. Címéd nagybecsű jóindulatába és pártfogásába.

Igen hálásak volránk, ha tett nagybecsű intézkedéséről szíves értesítést kapnánk.

Budapest, 1916. évi július hó 24-én.

Kálmán Gusztáv,
belső titkos tanácsos,
ny. államtitkár,
országgyűlési képviselő.

Atyafiságos szeretettel:
Debreczen, 1916 július 28.

dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Pályázati hirdetés polgári iskolai vallástani kézikönyvekre.

A tiszántúli református egyházkerület népi iskolai tanügyi bizottsága pályázatot hirdet az alább következő polgári iskolai vallástani kézikönyvekre, melyek az 1915. évi 766. sz. egyházkerületi határozattal elfogadott „Református vallástani tantervének vázlata” alapján felállított közlemények szerint készítenők a polgári fiú- és leányiskolák számára. Ezen tantervi vázlat a tiszántúli református egyházkerület 1915. évi őszi közgyűlése V. sz. melléklete.

A négy osztály számára feldolgozandó anyag két könyvbe köttetik. Egyikbe az I-ső és II-ik osztályé, a másikba a III-ik és IV-ik osztályé. Az első könyv 7, a második 9 nyomtatott ívnél nagyobb terjedelmű nem lehet.

Az elfogadott pályaművek az egyházkerület tulajdonába mennek át s csak a jelzett ívszámig díjaztatnak olyformán, hogy kis nyolcadrét alakban 100, azaz Egyszáz korona díjban részesülnek. A nyolcadrét alatt az egyházkerület eddigi népi iskolai kiadványainak alakja értendő. Az elfogadott mű első kiadásának korrigálása és revideálása a szerző kötelessége minden díj nélkül. Új kiadásnál az előző kiadásba becsúsztott egyes hibák kijavításáért, beleértve a korrekturát is, nyomott ívenként 10, azaz Tíz korona adatik. A korrektori díj csak addig illeti a szerzőt, míg a korrigálást maga végzi.

Felhívatnak pályázni kívánók, hogy pályaműveiket 1917. évi április hó 1-ig a tiszántúli református egyházkerület püspöki hivatalába küldjék be. A kéziratot tisztán és könnyen olvashatólag, esetleg gépirással, jeligés levél kíséretében nyújtandók be.

Debreczen, 1916. évi június hó.

A végrehajtó-bizottság.